

מסורת הש"ס

(א) וַיִּלְךְ יוֹדָא חָטָא שְׂמָחוֹ
(ב) וַיִּשְׁמַע הַלְלוּ (ג) וְנִלְמַדְתִּי
(ד) וְנִסְתַּחֲוִיתִי מִפְּנֵי מַלְאָכָא
(ה) וְנִסְתַּחֲוִיתִי מִפְּנֵי מַלְאָכָא
(ו) וְנִסְתַּחֲוִיתִי מִפְּנֵי מַלְאָכָא
(ז) וְנִסְתַּחֲוִיתִי מִפְּנֵי מַלְאָכָא
(ח) וְנִסְתַּחֲוִיתִי מִפְּנֵי מַלְאָכָא
(ט) וְנִסְתַּחֲוִיתִי מִפְּנֵי מַלְאָכָא
(י) וְנִסְתַּחֲוִיתִי מִפְּנֵי מַלְאָכָא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה במנחתם כ"ו
במקום אשר לפנינו נסמך:
(ב) ד"ה הן הן כי עשו
במקום קורין (ג) ונתן ד"ה
כ"ו כי נקרא בני פחת מואב
שגלו מרות:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה הללו. וזכרון
חזוק ל"ג. כ"ג אצל הגאונים
גרסי ועי"ש:

רבינו גרשום

דאית ביה רווחא. שכיול לקרות מפרשה אחרת אצל הנהגות
לקרות סמוך אחד מפרשה
אחרת. אבל [הכא] ללא מצי
למקרי מפרשה אחרת דאית
לה למיקרא למחר, או דולג
או פוסק. ובמנחה קורין על
פיקו. מה שקורין שחרית
בספר כדור שקורין כל השנה
בספר. ערב שבת במנחה לא
היו נכנסין. לקרות בה, לפי
שהן עוסקין לכבוד שבת
לטרחה בסעודת שבת. והאי
דקנת בששי ונתצן [והוא]
וגו'. היינו בשחרית בספר.
אין בו מעמד שחרית. כלומר,
אין קורין מה שקורין
במעמדות לפי ששונקין
בהלל. קרבן מוסף אין בו
נעילה. כלומר שיש בו קרבן
מוסף אין בו תפלת נעילה,
ואין קורין במעמדות לפי
ששונקין בקרבן, וקסברי
התפלת נעילה קודם לתפלת
מנחה, ולפי שתפלת מנחה עד
הערב עוסקין במוסף בשעת
נעילה. קרבן עצים אין
במנחה. כלומר ביום
שמביאין קרבן עצים אין
שונקין בקרבן עצים. קרבן
מוסף אין במנחה. כלומר
מנחה קודם לנעילה, ושבעת
מנחה עוסקין במוסף ואין
פנאי לקרות במעמדות. מה
הפירוש על זה. הללו
מ"ש דמוסף דוחה מנחה ואין
דוחה נעילה, וקרבן עצים
דוחה אפי' נעילה. הללו.
קרבן מוסף, דברי תורה, ואין
צריך חיזוק, ואין צריך
שיאה דוחה אלא מנחה
שממך לו, אבל קרבן עצים
שהן מדברי סופרים וצריכין
חיזוק, לפיכך עשו בו חיזוק
שדוחה אפי' נעילה שאינו
סמוך לו. ועמדת. כי זהו
שהוא אחרון, כהנים ולוים
וכל מי שטעה שבטו. שאינו
יודע מאיזה שבט הוא. שבו
בני פרעוש שניה. הן הולכין
בפס שניה להביא עצים.
באחד בטבת לא היה בו
מעמד. כל היום, שהיה בו

בשלשה פרקים פרק רביעי תענית

כח.

עין משפט
נר מצוה

יח א מ"י פ"ו מה' ל"ו
המקדש ה' י:

תורה אור השלם

1. והגורלות הפלנו על
קרבן העצים הבהנים
הלוים וקדש להביא לבית
אלהינו לבית אבותינו
לעתים מקמיני שנה בשנה
לבער על מזבח ה' אלהינו
פקרוב בתורה:

נחמיה י לה
2. ובר צדיק לברכה ושמ
רשעים ירקבו: משלי י י:

רבינו חננאל

פ"ו בשחרית במוסף כ"ו. נתן
בשחרית ובמוסף נכנסין
בכנסת וקרא בתורה בבבוי.
ערב שבת לא היו נכנסין מפני
כבוד השבת. פתני, כל יום
שיש בו הלל, ואין בו מוסף,
כגון תנוכה וכו' וצ"ב, לא
היה בו בשחרית. כלומר, לא
היה בו מעמד, לא היו אנשי
מעמד נכנסין בכנסת וקורין
פרשותיהן בשחרית. וכל יום
שיש בו קרבן מוסף, כגון
ראש חדש וחולו של מועד,
אין בו לזנשי מעמד קריאה
במנחה. כל יום שיש בו קרבן
עצים, המעמד תפלה
עתידין לפרשם, כדנתן זמן
עצי הכהנים והעם תשעה, אף
לאנשי המעמד תפלה
בנעילה. אמר בן עזאי משום
ר' יהושע, כל יום שיש בו
קרבן מוסף אין מעמד
לנעילה, קרבן עצים אין
במנחה. ואמרין, מה הפרש
בין זה לזה. ופרקינן, הללו
דברי תורה, כלומר הימים
שיש בו קרבן מוסף כגון
ראש חדש וחולו של מועד
מן התורה אסורין תבנית,
ואין צריכין [חזוק] אלא
דוחין המעמד שבנעילה,
ואצ"פ שאינה תורה ואינו
דבר ידוע. אבל זמן עצי
הכהנים שהוא אסור תבנית
מדרכין, צריך חיזוק, לפיכך
אין מעמד המנחה שהוא תרי
והוא ידוע, וכיון שרואין כי
דוחה אף המנחה נהגין בו
יום טוב. כדתיא [במנחה]
תענית) ואלי ימים זמן עצי
הכהנים והעם אסורין בהספד
ובתענית. תנו רבנן למה
החזירו זמן עצי הכהנים והעם
להמנות בשעלי ישראל
הגולה לא מצאו עצים
למערה ועמדו אלו והתנדבו
משהלם. פ"י גובנין עלי
וקציעו קציעות, גובנין דעת
וישבי פרדסיאות בארם
להם כי התאנים הכבדות
הללו אנו הולכים בהן לכתוש
במכתש שלפנינו ובעלי שעל
כתפנו לעשותן קציעה של
דבילה. פ"י עלי, די המכתש
כדתיא אף המכתש האהיל
במכתש בתוך הריפת עבלי.
דברים פשוטים הם. תנא, לפי
שמסור עצמן על המצות
נוכחין לברכה, כדתיא זכר
צדיק לברכה. זמן עצי
הכהנים והעם (כ)תשעה
באחד בניגין בני ארח בן

דאית ליה רווחא. שכיול לקרות מפרשה אחרת אצל הכה לית ליה
רווחא דהא לא מני למיקרי אלא כדאשית ויהי רקיע: מה הפרש בין
זה לזה. מאי שגלו דקרבן עצים דחי מעמד דנעילה ומעמד דמנחה
לא דחי: הללו דברי טורה. מנחה כדאמר' בצרכות (דף ט: י) יחמק
אצינו תיקן תפלת מנחה שנאמר
וילא יחמק לשון צדקה לפנות ערב
ודעילה מדברי סופרים. וצריכין
חזוק לא גרסינן אלא הכא: עמדו אלו.
ומן דקתני צמתני אהכי הוצרכו
למנות משום היא תקנה לעצור
לשו הך נציאים כי היכי דלא לידימניה
מאתרייהו: פרוזדאות. שומרים:
צבורים. אדם נכנס לתוך שדה
ורואה אשכול שצרכו תאנה שצרכה
קושר עליה גמי ועושה אותה
צבורים: צקיעות. תאנים יצאים
כומטין אותן ועושין מהן עגולין:
ה"ג והעלי על כספיה. ז' צרכיה:
צמכתשא שלפנינו. שהוא במקום
אחר (ה) לפני צסמוך. זהו גובני עלי
על שם שלפנינו מן הפרוזדאות על
עסקי עלי: הן בני סלמאי
הנסופים. כעין מעשה זה עשו (ו):
הן בני דוד בן יהודה. דוד מלך
ישראל. ואהכי קרו ליה פחת מואב
שגלו מרות המואביה: יואב בן צרויה.
שגלו מרות המואביה כי צרויה אס
יואב אחות דוד היתה שנאמר (ד"ה א)
ז' ואחיותיהם צרויה ואצביגל:
בני עדין הן בני דוד. להכי
קרי ליה צספר שמואל (ג כג) עדינו
העלני (ה) שצשעה שנסק צמורה מעדן
עצמו כחולעם וכסיואל למלחמה
מתקשה כען: הן בני יואב בן
צרויה. פלונגת אלו (ז) צמק חגיגה)
חד אמר עדינו העלני (ז) וחד אמר
אמר זה יואב: לימני שבו בני דוד
שניה. דהא קלאמר ר' מאיר פחת
מואב היינו דוד: ולר' יהודה. בני
עדין היינו דוד וצמתנימין קתני
צדיא בני דוד והדר קתני בני
פחת מואב דלר"מ ולר' יהודה בני
עדין היינו דוד שבו פחת מיציע
ליה: ולר' יוסי. דלמר פחת מואב
ועדין היינו יואב שבו שניה מיציע
ליה: לעולם ר' יוסי ופסי תנאי
אלינא דר' יוסי. דמאן דלמר בני
עדין בן יהודה היינו בני יואב לא
סבר לה דבני פחת מואב היינו יואב
ולהכי לא קתני שבו בני יואב שניה
ולא כצדיא ליה נמי דהן בן בני דוד
דלס כן שבו בני דוד שניה מיציע
ליה למימני אלא משפחה אחרת הן
ומאן דלמר בני פחת מואב היינו
בני יואב לא כצדיא ליה דבני עדין
היינו יואב אלא משפחה אחרת הן:
מאי

דאית ליה רווחא: פרשה גדולה קורין אותה
בשנים בשחרית ובמוסף ובמנחה קורין על
פיהן כו': איבעיא להו היכי קאמר בשחרית
ובמוסף קורין אותה בספר ובמנחה קורין אותה
על פה כקורין את שמע או דלמא הכי קתני
בשחרית קורין אותה בספר ובמוסף ובמנחה
קורין אותה על פה כקורין את שמע תא שמע
דתניא בשחרית ובמוסף נכנסין לבית הכנסת
וקורין כדרך שקורין כל השנה ובמנחה יחיד
קורא אותה על פה אמר ר' יוסי וכי יחיד
יכול לקרות דברי תורה על פה בצבור אלא
"כולן נכנסין קורין אותה על פה כקורין את
שמע: כל יום שיש בו הלל אין בו מעמד כו':
מה הפרש בין זה לזה הללו דברי תורה הללו
דברי סופרים: זמן עצי כהנים והעם כו': ת"ר
למה הוצרכו לומר זמן עצי כהנים והעם אמרו
כשעלו בני הגולה לא מצאו עצים בלשכה
ועמדו אלו והתנדבו משלהם וכך התנו נביאים
שבניהן שאפי' לשכה מלאה עצים יהיו אלו
מתנדבין משלהן שנאמר והגורלות הפלנו
על קרבן העצים הכהנים הלוים והעם להביא
לבית אלהינו לבית אבותינו לעתים מזומנים
שנה בשנה לבער על מזבח ה' אלהינו
ככתוב בתורה: ועמיהם כהנים ולוים וכל מי
כו': תנו רבנן מה היה בני גובני עלי ובני
קוציעו קציעות אמרו פעם אחת גזרה המלכות גזירה על ישראל שלא יביאו
עצים למערכה ושלא יביאו כבורים לירושלים והושיבו פרוזדאות על הדרכים
כדרך שהושיבו ירבעם בן נבט שלא יעלו ישראל לרגל מה עשו כשרין
(שבאותו הדור ויראי חטא) הביאו עלי כבורים וחיפום בקציעות ונטלום
ועלי על כתפיהן וכיון שהגיעו אצל פרוזדאות אמרו להם להיכן אתם הולכין
אומרין להם לעשות שני עיגולי דבילה במכתשת שלפנינו ובעלי שעל כתפנו
כיון שעברו מהן עיטרום בסלים והביאום לירושלים תנא הן בני סלמאי
הנתופתי ת"ר מה הן בני סלמאי הנתופתי אמרו פעם אחת גזרה המלכות
גזירה על ישראל שלא יביאו עצים למערכה והושיבו פרוזדאות על הדרכים
כדרך שהושיבו ירבעם בן נבט על הדרכים שלא יעלו ישראל לרגל מה עשו
יראי חטא שבאותו הדור הביאו גזיריהן ועשו סולמות והניחו על כתפיהם
והלכו להם כיון שהגיעו אצלן אמרו להם להיכן אתם הולכין אמרו להם
להביא גזולות משוברך שלפנינו ובסולמות שעל כתפנו כיון שעברו מהן
פירוקם והביאום והעלום לירושלים ועליהם ועל כיוצא בהם הוא אומר זכר
צדיק לברכה ועל ירבעם בן נבט וחבריו נאמר ושם רשעים ירקבו: בעשרים
בו בני פחת מואב בן יהודה: תנא בני פחת מואב בן יהודה הן בני דוד
בשערים בגלול בני עדין בן יהודה וכו': תנו רבנן בני עדין בן יהודה הן
הן בני דוד בן יהודה דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר הן בני יואב בן
צרויה: באחד בטבת שבו בני פרעוש שניה כו': מני מתני' לא ר' מאיר ולא
רבי יהודה ולא רבי יוסי אי ר"מ ליתני שבו בני דוד בן יהודה שניה אי רבי
יהודה שניה או רבי יוסי ליתני שבו בני יואב בן צרויה שניה לעולם ר' יוסי ותרי
תנאי אליבא דר' יוסי: באחד בטבת לא היה בו מעמד כו': אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי

יהודה כו'. מני מתני' אינה לר' מאיר דאמר בני פחת מואב הן בני דוד בן יהודה. דאי ר' מאיר היה בני דוד בן יהודה.
בן יהודה (כ"א) (כ"ב) בתמו ובאו בני פחת מואב להקריב בכי' באב, היה לו לומר אם בני פחת מואב הן בני דוד בן יהודה,
שבו בני פחת מואב שניה, כמו שאמר שבו בני פרעוש שניה. אי מתני' ר' יהודה היא, כיון דאמר בני עדין בן יהודה הן בני
דוד בן יהודה, היה לו לומר שבו בני עדין בן יהודה שניה. אי ר' יוסי, כיון דאמר בני (דוד) [פחת מואב] בן יהודה בני יואב
בן צרויה הן, ובני עדין הן בני יואב בן צרויה, היה לו לומר שבו בני עדין שניה. ואוקמה לר' יוסי, ותרי תנאי אליבא
דר' יוסי. באחד בטבת לא היה בו מעמד. מפני שיש בו הלל, שהוא תנוכה, הללו דוחה מעמד של שחרית. והוא בו קרבן מוסף
של ראש חדש שדוחה מעמד של נעילה וכן של מוסף, כדתיא תנין באחד בטבת לא היה בו מעמד כלל והוא זמן קרבן
עצים, דתנן באחד בטבת שבו בני פרעוש שניה, וקרבן עצים דוחה מעמד דמנחה.

יהודה כו'. מני מתני' אינה לר' מאיר דאמר בני פחת מואב הן בני דוד בן יהודה. דאי ר' מאיר היה בני דוד בן יהודה.
בן יהודה (כ"א) (כ"ב) בתמו ובאו בני פחת מואב להקריב בכי' באב, היה לו לומר אם בני פחת מואב הן בני דוד בן יהודה,
שבו בני פחת מואב שניה, כמו שאמר שבו בני פרעוש שניה. אי מתני' ר' יהודה היא, כיון דאמר בני עדין בן יהודה הן בני
דוד בן יהודה, היה לו לומר שבו בני עדין בן יהודה שניה. אי ר' יוסי, כיון דאמר בני (דוד) [פחת מואב] בן יהודה בני יואב
בן צרויה הן, ובני עדין הן בני יואב בן צרויה, היה לו לומר שבו בני עדין שניה. ואוקמה לר' יוסי, ותרי תנאי אליבא
דר' יוסי. באחד בטבת לא היה בו מעמד. מפני שיש בו הלל, שהוא תנוכה, הללו דוחה מעמד של שחרית. והוא בו קרבן מוסף
של ראש חדש שדוחה מעמד של נעילה וכן של מוסף, כדתיא תנין באחד בטבת לא היה בו מעמד כלל והוא זמן קרבן
עצים, דתנן באחד בטבת שבו בני פרעוש שניה, וקרבן עצים דוחה מעמד דמנחה.

(א) כי היתה גרסת רבינו לסיק מנאקס שלנו צמתני' צדיק ר"ע וי"ע.